

ОСОБЛИВІ РИСИ СТРУКТУРИ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Барбара В. П.,

кандидат юридичних наук, суддя Верховного Суду України у відставці

Характерна риса корпоративних правовідносин полягає в тому, що для досягнення наслідків, встановлених їх правовою моделлю, є необхідність у системному поєднанні кількох самостійних фактів, які мають юридичне значення. Настання наслідку такого юридичного складу є результатом комбінованої дії всієї сукупності елементів, які входять до нього. Так, до моменту державної реєстрації юридичної особи всі правовідносини (зобов'язальні та речові) між її учасниками (засновниками) перетворюються в корпоративні, які поглинають в собі як речові, так й зобов'язальні.

В структурі корпоративних правовідносин створюються та отримують подальшу реалізацію юридичні відносини між учасниками (засновниками) щодо корпорації як об'єкта цивільних правовідносин, а також юридичні відносини між аналогічними особами, в яких корпорація виступає суб'єктом таких відносин. Така поліструктурність корпоративних правовідносин надає можливість визначити їх відповідну поліоб'єктність. Об'єктом корпоративних правовідносин виступає корпорація. Крім того, правовий інтерес сторони в корпоративному правовідношенні реалізується шляхом задоволення намагань особи, яка має відповідне право у формі вчинення дій (утримання від вчинення дій) з боку кредитора, тобто об'єктом таких відносин є її поведінка.

Ключові слова: корпорація, корпоративні правовідносини, цивільні правовідносини, об'єкти цивільних правовідносин, суб'єкти цивільних правовідносин.

Однією зі складних питань сучасної цивілістичної думки є теорія цивільних правовідносин. Наукові розробки цього напрямку в цивілістиці були предметом активного творчого пошуку в 60 – 80 роках 20 століття. На сьогодні, на жаль, предметом досліджень науковців є переважно прикладний вектор розвитку цивільного права. Загальноцивілістичні юридичні конструкції, такі як правові відносини, їх об'єкт, суб'єкт цивільного права тощо залишені поза увагою. Водночас розвиток цивільно-правової науки стримується за відсутності їх сучасного розуміння, яке вже позбулося ідеологічної складової, має чітку орієнтацію на розвиток цивільного обороту в нашій державі. Тому з'ясування суті корпоративних правовідносин, розкриття їх змісту має суттєве значення для теорії цивільного права України, практики правозастосування.

Проблемним аспектам корпоративного права України приділена значна увага багатьох вчених різних напрямів правової думки, серед яких Н. С. Кузнєцова, В. А. Васильєва, В. С. Щербина, В. М. Кравчук, А. В. Коструба, І. В. Лукач та інші. Певною особливістю характеру їх досліджень є сприйняття предмета корпоративних правовідносин крізь призму цивільно-правової або господарсько-правової науки в цілому. При цьому детальної уваги дослідженню структури корпоративних правовідносин приділено не достатньо.

Метою цієї публікації є розкриття поняття корпоративних правовідносин в Україні через з'ясування структури корпоративних правовідносин в контексті їх цивільно-правової природи.

Отже, під корпоративними правовідносинами розуміємо засновану на участі в формуванні та реалізації правосуб'єктності корпорації форму індивідуально-предметних суспільних відносин, які виникають між корпорацією та її учасником (засновником), а також учасниками (засновниками) між собою відносно корпорації (право на участь і право у зв'язку з участю), в підґрунті яких саморегульовано сформована єдність організаційних, майнових та немайнових суб'єктивних прав та юридичних обов'язків учасників таких правовідносин.

Розкриття поняття корпоративних правовідносин пов'язано з дослідженням підстав їх виникнення. Безперечно, що правові норми самі по собі не породжують корпоративних правовідносин. Для того, щоб суспільні відносини, а точніше, соціальні зв'язки членів суспільства успішно координувалися між собою у відповідному правовому контурі, необхідні правові підстави для їх виникнення.

З одного боку, такими підставами виникнення корпоративних правових відносин є юридичні факти, під якими розуміються фактичні обставини дійсності, з правовою моделлю яких пов'язано настання наслідку у вигляді виникнення, зміни або припинення суб'єктивних цивільних прав, юридичних обов'язків, а також правовідносин в цілому [1]. Але такий підхід до розуміння підстав виникнення корпоративних правовідносин не дозволяє розкрити структуру цих правовідносин. Проте наведене формулювання корпоративних правовідносин надає можливість умовно класифікувати підстави виникнення зазначених правовідносин на первісні і похідні.

Виходячи з класичної інтерпретації підстав виникнення речових прав, до первісних підстав виникнення корпоративних правовідносин слід віднести такі юридичні факти, які призводять до виникнення корпоративних прав вперше (такі, що виникають в процесі створення юридичної особи).

Похідні, в свою чергу, є такими, які приводять до виникнення корпоративних прав в процесі правореалізації обумовлених правовідносин. В процесі реалізації корпоративних правовідносин його учасники можуть дійти висновку про необхідність включення до складу засновників інших осіб. Тому вже похідною підставою виникнення нового корпоративного відношення є набуття корпоративних прав на підставі правочину (цивільно-правового договору, рішення про включення до складу засновників спадкоємця тощо). Наведене підкреслює комплексний характер корпоративних правовідносин, що знаходить свій прояв в парності «речового» та «зобов'язального» в їх структурі.

Якщо виникнення корпоративних прав у похідний спосіб у особи не викликає сумніву та пов'язано з її вступом до корпоративних правовідносин як учасника (засновника), акціонера корпорації на підставі цивільно-правового договору, то момент первісного правонабуття корпоративних правовідносин є дискусійним. Так, до цього в теорії цивільного права сформовано кілька наукових поглядів. *Відповідно до першого (О. М. Вінник, О. І. Харитонова) корпоративні правовідносини виникають в процесі створення юридичної особи.* Зокрема, В. М. Кравчук вважає, що в підприємницьких товариствах, в яких існує майнова або змішана участь, корпоративні правовідносини формуються поступово. Процес створення будь-якого товариства кількома особами розпочинається з укладання засновницького договору. Якщо участь у заснуванні беруть кілька осіб, то корпоративні відносини між ними виникають з моменту укладання засновницького договору. З цього моменту, на думку вченого, виникають так звані спеціальні корпоративні правовідносини, змістом яких є взаємні права та обов'язки, пов'язані зі створенням товариства [2]. Цей установчий договір є юридичним фактом, який породжує корпоративні правовідносини та є початковою стадією їх існування [3].

Дійсно, низка організаційно-правових форм юридичних осіб, серед яких повне та командитне товариство, створюється на підставі засновницького договору, укладання якого передуює проведенню державної реєстрації юридичної особи та є необхідним юридичним фактом у розвитку корпоративних правовідносин. Така позиція, яка, до речі, має нормативне закріплення в законодавстві України, створює ілюзію моменту виникнення корпоративного правовідношення укладанням відповідного договору. Не викликає сумніву, що укладання засновницького договору є юридичним фактом, що впливає на розвиток таких відносин. Але чи є настання такого факту достатнім для виникнення корпоративного правовідношення? Навряд чи. Укладання засновницького договору є необхідною стадією формування корпоративних правовідносин. Вчинення цього правочину самостійного значення не має, отже, не призводить ні до виникнення об'єкта таких правовідносин, ні до «супроводу» існуючого. Укладання засновницького договору створює подальші юридичні передумови для виникнення корпоративних правовідносин, зокрема, проведення державної реєстрації підприємницького товариства відповідної організаційно-правової форми.

Характерна риса корпоративних правовідносин полягає в тому, що для досягнення наслідків, встановлених їх правовою моделлю, є необхідність в системному поєднанні кількох самостійних фактів, які мають юридичне значення. Наведена аргументація надає можливість зробити висновок, що укладання засновницького договору є юридичним фактом юридичного складу. До створення юридичної особи такий договір має зобов'язально-правову природу, який містить в собі певні організаційні індивідуально-правові норми. Тільки корпорація формує унікальні правові зв'язки зі своїми учасниками (засновниками), за посередництвом яких забезпечується її правосуб'єктність.

Зазначимо, що така природа речей характерна для всіх без винятку юридичних осіб. Зокрема, процес створення юридичної особи передбачає наявність таких юридичних фактів як прийняття індивідуального правового акта про створення підприємницького товариства, затвердження його статутних документів, проведення державної реєстрації юридичної особи, в деяких випадках це супроводжується укладанням засновницького договору. Відповідно до ст. 9 Закону України «Про акціонерні товариства» створення юридичної особи в організаційно-правовій формі акціонерного товариства здійснюється за посередництвом таких юридичних фактів, в структурі накопичення юридичного складу: 1) прийняття зборами засновників рішення про створення акціонерного товариства та про закрите (приватне) розміщення акцій; 2) реєстрація Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку випуску акцій та видача тимчасового свідоцтва про реєстрацію випуску акцій; 3) присвоєння акціям міжнародного ідентифікаційного номера цінних паперів; 4) укладення з депозитарієм цінних паперів договору про обслуговування емісії акцій або з реєстратором іменних цінних паперів договору про ведення реєстру власників іменних цінних паперів; 5) закрите (приватне) розміщення акцій серед засновників товариства і затвердження результатів такого розміщення, затвердження статуту товариства; 6) оплата засновниками повної вартості акцій; 7) реєстрація товариства та його статуту в органах державної реєстрації; 8) реєстрація Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку звіту про результати закритого (приватного) розміщення акцій і отримання свідоцтва про державну реєстрацію випуску акцій; 9) отримання свідоцтва про реєстрацію випуску акцій; 10) видача засновникам товариства документів, що підтверджують право власності на акції [4].

Вказані елементи юридичного складу є відносно самостійними. Водночас вони в своїй сукупності формують цілісну систему правових відносин, елементи якої перебувають у взаємозв'язку

і взаємозалежності. При цьому настання наслідку юридичного складу є результатом комбінованої дії всієї сукупності елементів, які входять до нього. Функціонування окремого елемента юридичного складу щодо його кінцевої мети самостійного юридичного значення не має. Останній момент накопичення елементів юридичного складу трансформує його стан з фактичного в юридичний. Кількість елементів юридичного складу переходить в якість – юридичний склад створює наслідок, передбачений сторонами в правовій моделі їх поведінки. З моменту державної реєстрації юридичної особи всі правовідносини (зобов'язальні та речові) між її учасниками (засновниками) перетворюються в корпоративні, які поглинають в собі як речові, так й зобов'язальні, але трохи в іншій площині взаємовідносин.

Прихильники ж іншої точки зору (В. А. Васильєва) вважають, що виникнення корпоративних відносин безпосередньо пов'язано зі створенням юридичної особи, її інкорпорацією. Цієї позиції дотримується також законодавець, встановлюючи, що права учасників господарського товариства існують виключно стосовно юридичної особи, яка вважається створеною з моменту її державної реєстрації (ст. 87 ЦК України). З урахуванням вищевказаної аргументації слід дійти висновку, що момент виникнення корпоративних правовідносин пов'язаний саме з моментом створення корпорації.

У свою чергу, момент припинення корпоративних правовідносин пов'язується з припиненням юридичної особи. Корпоративне право особи може бути припинено також на підставі відповідного правочину.

Наведене розкриває складну структуру корпоративних правовідносин в Україні. Таку складність специфікує об'єкт корпоративних відносин. Ним є корпорація. На відміну від інших, об'єктом яких є матеріальне благо в речовій формі, корпорація як об'єкт правових відносин не має матеріальної форми свого існування. Це юридична фікція, через сукупні ознаки якої здійснюється формування суб'єкта правових відносин, реалізація його волі зовні. Таким чином, ми можемо створити формулу корпорації об'єкта та одночасно корпорації суб'єкта правових відносин певного роду. Виключно в корпоративних відносинах їх об'єкт є одночасно суб'єктом інших правовідносин, в тому числі й тих самих корпоративних, в яких корпорація є об'єктом. Такий підхід до розуміння сутності корпоративних правових відносин надає змогу вести мову про їх полірівність.

В структурі корпоративних правовідносин створюються та отримують подальшу реалізацію юридичні відносини між учасниками (засновниками) щодо корпорації як об'єкта цивільних правовідносин, а також юридичні відносини між аналогічними особами, в яких корпорація виступає суб'єктом таких відносин.

Тобто, з одного боку, такі юридичні відносини формуються серед учасників (засновників) корпорації відносно корпорації, в яких остання є об'єктом. Безспірно, їх зміст пов'язаний з корпорацією, але активна частина таких відносин стосується діяльності її учасників (засновників). Розумно їх класифікувати за цією ознакою як зовнішні корпоративні відносини, оскільки остання, як суть природи таких відносин, не входить до їх кола як активний суб'єкт. До таких прав можемо віднести право на участь у розподілі майна при ліквідації корпорації, право на участь в управлінні корпорацією, переважні права при реалізації частки в статутному капіталі корпорації тощо.

З іншого боку, зміст таких корпоративних правовідносин складають юридичні зв'язки учасника (засновника) і корпорації. Зазначені правові відносини є внутрішніми корпоративними. На відміну від зовнішніх, їх активним суб'єктом виступає корпорація. До речі, до таких прав віднесено право на дивіденди, право на інформацію про діяльність корпорації, право на викуп належних акціонеру акцій тощо.

Така поліструктурність корпоративних правовідносин надає можливість визначити їх відповідну поліоб'єктність. Зовнішні корпоративні правовідносини мають свій об'єкт правового регулювання, в той час як внутрішні корпоративні правові відносини – свій. При цьому корпоративна природа таких відносин не змінюється. Оскільки зовнішні корпоративні правовідносини скеровані на регулювання зв'язків учасників (засновників) корпорації між собою відносно корпорації, то розумно передбачити, що задоволення їх інтересу забезпечується шляхом безпосереднього впливу на належне їм майно та за рахунок корисних властивостей відповідного матеріального блага. Навряд чи при вирішенні питання про об'єкт корпоративних правовідносин перевага буде на боці поведінки їх учасників, аніж речі. Враховуючи те, що правомочності носія речового права пов'язані з володінням речі, а також можливістю впливу на неї для задоволення інтересу управомоченого за рахунок корисних властивостей речей, саме вона і буде виступати в якості об'єкта права.

Отже, об'єктом корпоративних правовідносин виступає корпорація як певна сукупність речей, цінні папери (акції), частка в її статутному капіталі. Такі відносини є переважно речові.

Внутрішні корпоративні правовідносини характеризуються тим, що їх учасником стає корпорація як суб'єкт права. Перетворення об'єкта правовідносин у суб'єкт відповідних відносин пов'язано із формуванням кола цивільно-правових зобов'язань корпорації відносно її учасників (засновників). Відповідно, об'єкт таких відносин корелюється відносно нового учасника корпоративних правовідносин. На відміну від зовнішніх, правовий інтерес сторони в корпоративному правовідношенні реалізується шляхом задоволення намагань особи, яка має відповідне право у формі вчинення дій (утримання від

вчинення дій) з боку кредитора. На чолі кута ми маємо не предмет, а поведінку. Саме поведінка, на чому наполягав свого часу О. С. Іоффе, в цій частині корпоративних правовідносин виступає в ролі об'єкта правових відносин [5]. У свою чергу, вказані відносини мають зобов'язально-правовий характер. Такі дії індивідуально не визначені, не мають нормативної конкретики. Правова норма встановлює дискрецію поведінки учасника (засновника), але не визначає перелік його дій, необхідних для виконання. На таку особливість об'єкта корпоративних правовідносин звернув увагу свого часу А. А. Кулік. Автор акцентував увагу на тому, що жодним чином не визначені (і в принципі не можуть бути визначені) конкретні дії учасника з управління корпоративною організацією. Законодавець, зокрема, надає учасникам можливість брати участь в управлінні справами організації за допомогою участі з правом голосу в роботі загальних зборів, пред'явлення вимоги про скликання позачергових загальних зборів, самостійного скликання таких зборів, внесення пропозицій до порядку денного. Але ні норми права, ні положення статуту корпорації не встановлюють, яким чином учасник може або повинен голосувати за те чи інше питання, так само як і не містять конкретного переліку інших його дій з реалізації свого права на участь в управлінні справами суспільства. Не конкретизовані також дії по виплаті учасникам (засновникам) дивідендів, так само як і терміни, а також періодичність їх здійснення [6].

Таким чином, можемо дійти висновку, що об'єктом корпоративних правовідносин рівною мірою є речі та поведінка (вчинення дій або утримання від вчинення дій). Варто зазначити, що наведена думка з загальнотеоретичної позиції не є новаторською. Наприклад, Г. Ф. Шершеневич під об'єктом юридичного правовідношення розумів засіб реалізації інтересу. Такими засобами, на думку вченого, є: а) речі, тобто частина матеріального світу; б) дії інших осіб, які полягають в передачі речей, в особистих послугах тощо [7].

Свого часу І. Б. Новицький визначив об'єкт стосовно характеру цивільних правовідносин, зазначивши, що об'єктом речового правовідношення є річ, а об'єктом зобов'язального – дія, здійснення яких (утримання від них) кредитор має право вимагати від боржника [8]. Проте авторська новизна у визначенні поліоб'єктності є результатом встановлення природи корпоративних правовідносин як форми поєднання організаційних, майнових та немайнових складових, що надає змогу розглядати їх як парність абсолютних та відносних правовідносин та, відповідно, парність речових та зобов'язальних елементів як форма прояву наведених.

Не менш цікавим є ставлення до кола суб'єктів корпоративних правовідносин. На думку деяких вчених, коло суб'єктів корпоративних правовідносин не обмежується лише його учасниками. Останнім часом поширюється думка про віднесення до кола суб'єктів корпоративних правовідносин органів управління корпорацією [9; 10; 11] Така позиція ґрунтується на тому, що останні мають нормативно-визначену цивільно-правову деліктоздатність в сфері реалізації власної приватноправової компетенції.

Досліджуючи предмет та систему корпоративного законодавства, О. В. Гутніков зазначає, що важливим питанням в цьому напрямі є визначення структури корпоративних правовідносин. «Внутрішні корпоративні» відносини вчений умовно розподіляє на п'ять видів: відносини членів корпорації між собою; відносини між членами і власне корпорацією; відносини між корпорацією та керуючими (менеджментом); відносини між членами корпорації та керуючими (менеджментом); відносини між керуючими (менеджментом).

Створюючи таку «важку» конструкцію корпоративних правовідносин (визначення «внутрішньо-корпоративних», як нам здається, передбачає наявність «зовнішньокорпоративних відносин», про що О. В. Гутніков замовчує), вчений підкреслює, що корпоративні відносини не мають зводитись до вузького розуміння – як синонім членських відносин (учасник – корпорація) [12]. Вони знаходяться, на думку вченого, в іншій площині. На жаль, з'ясувати зміст цієї «площини», про що згадує О. В. Гутніков, так само як зміст так званих зовнішньокорпоративних відносин, існування яких є очевидним, та ідея, про яку також висловлюємося ми, нам не вдалось. Тому наведена позиція вченого здається недосконалою. Можливо йдеться про правові відносини корпорації з партнерами, кредиторами, персоналом, біржами, спеціалістами фондового ринку, державними органами, які здійснюють контроль над діяльністю корпорації. Саме такої думки дотримується О. О. Макарова класифікуючи корпоративні правовідносини за ознакою суб'єкта таким чином: між акціонерами – великими та міноритаріями; між акціонерами та акціонерним товариством, від імені якого діють органи управління (рада директорів, правління, директор); між акціонерним товариством – емітентом цінних паперів та інвестором; між акціонерними товариствами та державними органами [13].

Висловлюючи власну позицію з цього приводу, доцільно поставити під сумнів наявність корпоративної природи правовідносин між корпорацією та її органами управління. Не викликає сумніву, що органи управління корпорації не є носієм власної волі та не переслідують особистого інтересу в своїй діяльності, що є необхідним для визнання суб'єктом права. Водночас ми не можемо заперечувати можливості формування та реалізації правових відносин між корпорацією та її органами. Але це відносини іншого виду. Вони скеровані на врегулювання відповідних юридичних зв'язків у

зобов'язально-правовій сфері, трудовій тощо. Водночас для корпоративних правовідносин характерна комбінація зобов'язальних з речовими, що надає можливість їх специфікувати в системі цивільних правовідносин. Наведене свідчить, що ставитись до включення до кола суб'єктів корпоративних правовідносин органів управління корпорації (В. П. Мозолін), її посадових осіб (О. М. Вінник), філій та представництва (І. Б. Саракун) слід критично, оскільки прагнення кожного з них позбавлене власного інтересу, але обумовлено інтересом корпорації, яка реалізує його через вказані юридичні конструкції. Крім того, суб'єктом корпоративних правовідносин як видового щодо цивільних правовідносин поняття може бути виключно суб'єкт права.

Розумним є бачення поряд із учасниками (засновниками) корпорації серед суб'єктів корпоративних правовідносин також корпорації (Н. С. Кузнецова). Остання, окрім наведеного, як вже встановлено, є суб'єктом цивільних правовідносин. Тому в проведеній класифікації наукових поглядів В. М. Кравчуком щодо кола суб'єктів корпоративних правовідносин найбільш послідовною, в контексті теорії цивільних правовідносин, є точка зору Н. С. Кузнецової [14]. Суб'єктами корпоративних правовідносин є корпорація та її учасники (засновники). Правосуб'єктність корпорації реалізується опосередковано через органи її управління. Характер такої опосередкованості позбавлений корпоративної природи відповідних відносин цивільно-правового представництва.

Вважаємо за необхідне зробити низку узагальнень.

Корпоративне правовідношення як форма індивідуально-предметних суспільних відносин є поєднанням певних складових елементів, синтетична наявність яких в ньому специфікує останній. Це єдність організаційного, майнового та немайнового в структурі суб'єктивних цивільних прав та юридичних обов'язків, що складає зміст корпоративного правовідношення.

Структурним компонентом корпоративних правовідносин, що надає змогу виокремити їх серед інших тотожних композицій, є мета їх існування. Остання полягає в забезпеченні органічного зв'язку між окремими суб'єктами таких правовідносин (фізичні, юридичні особи, держава як суб'єкт цивільного права) та корпорацією як юридичною конструкцією, яка є формою реалізації певного (матеріального, нематеріального) інтересу осіб, що ініціюють її створення через наділення її правосуб'єктністю. В цьому полягає правова природа юридичної особи. Таким чином, для корпоративних правовідносин характерне в процесі їх правореалізації створення суб'єкта цивільного права, який відносно свого учасника (засновника) є об'єктом його інтересу, одночасно й суб'єктом корпоративних правовідносин відносно нього, а також суб'єктом інших правовідносин відносно третіх осіб.

Поставивши на чолі кута корпорацію як фактор «життєдіяльності» відповідних правовідносин (корпорація є одночасно об'єктом й суб'єктом, що є базовими елементами конструкції правового відношення), ми споріднюємо факт виникнення корпоративних правовідносин із фактом створення корпорації. Відповідно, припинення корпоративних правовідносин обумовлюється припиненням юридичної особи. Однак це не виключає настання моменту виникнення корпоративних правовідносин, так само як їх припинення відчуженням відповідних прав на користь третьої особи, придбання таких правовідносин. Як первісне, так й похідне правонабуття забезпечується юридичним складом, оскільки за посередництвом одного юридичного факту функціонування такої юридичної конструкції в правовій матерії неможливе. Однак, якщо для первісного набуття корпоративних прав вихідним елементом є інкорпорація юридичної особи, то для похідного – окрім такої інкорпорації, укладання правочину, відповідно до умов якого відбувається відчуження/набуття корпоративних прав.

Наведена складність надає можливість характеризувати корпоративні правовідносини як двосуб'єктні (суб'єктом корпоративних правовідносин є учасник (засновник) корпорації, та, власне, корпорація, проте суб'єктом інших видів цивільних правовідносин, зокрема деліктних, може бути й орган управління корпорації) та поліоб'єктні (матеріальне благо (речова складова) та поведінка суб'єктів (зобов'язальна складова)). При цьому така поведінка, як зміст об'єкта корпоративних правовідносин, на відміну від іншого матеріального блага, достатньо абстрактна. Природа корпоративних правовідносин підкреслює правильність позиції прихильників плюралістичної теорії об'єкта права. Зазначена складність структури корпоративних правовідносин дозволяє стверджувати про їх комплексний характер. Корпоративні правовідносини є поєднанням речового та зобов'язального компонентів в їх структурі, отже абсолютного та відносного.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Коструба А. В. Підстави виникнення корпоративних правовідносин: питання теорії і практики // Корпоративне право України та інших європейських країн: шляхи гармонізації: збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (2–3 жовтня 2015 року, м. Івано-Франківськ) / НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України; за ред. док. юрид. наук, акад. НАПрН України В. В. Луця. Івано-Франківськ, 2015. 321с.

2. Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах: монографія. Львів: Край, 2009. 664 с.
3. Мозолин В. П. О юридической природе внутрикорпоративных отношений // Государство и право. 2008. № 3. С. 28–37.
4. Про акціонерні товариства: Закон України № 514-VI від 17 серпня 2008 р. // Відомості Верховної Ради України. № 50. 2–8. Ст. 2432.
5. Иоффе О. С Избранные труды по гражданскому праву: из истории цивилистической мысли. Гражданское правоотношение. Критика теории «хозяйственного права». М: «Статут». 2000. 777 с.
6. Кулик А. А. Корпоративные права в системе гражданских прав: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. МГЮА. М., 2009. 278 с.
7. Шершеневич Г. Ф. Учебник русского гражданского права. Т. 1. М.: Статут. 2005. 461с. (Классика российской цивилистики).
8. Новицкий И. Б. Общее учение об обязательстве / И. Б. Новицкий, Л. А. Лунц. М.: Юрид. лит., 1950. 412 с.
9. Гуцин В. В., Порошкин Ю. О., Сердюк Е. Б. Корпоративное право: учебник для юрид. вузов. М., 2006. 640 с.
10. Долинская В. В. Акционерное право: основные положения и тенденции. Монография. М., 2006. 736 с.
11. Хужокова И. М. Корпоративное право Российской Федерации. Курс лекций: учебн. пособие для вузов. М., 2004. 384 с.
12. Гутников О. В. Предмет и система корпоративного законодательства // Гражданское право и корпоративные отношения: материалы Междунар. науч.-практ. конф. в рамках ежегодных цивилистических чтений, посвященной 90-летию видного казахстанского ученого-цивилиста Ю. Г. Басина (Алма-Аты, 13 –14 мая 2013 г.) / Отв. ред. М. К. Сулейменов. Алматы, 2013. 736 с. С. 170 – 194.
13. Макарова О. А. Корпоративное право: учебник. М.: Волтерс Клувер, 2005. 432 с.
14. Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах: монографія. Львів: Край, 2009. 664 с.

Barbara V. Special aspects of the structure of corporate legal relations in civil law of Ukraine

A characteristic feature of corporate legal relations is that there is a need for a systematic combination of several independent facts of legal significance, in order to arrive to the consequences, set by its legal model. The arrival of the consequence of such legal components is the result of the combined effect of the entire set of elements that make part of it. Thus, during the state registration of a legal person, all the legal relations (binding and real) between its participants (founders) become corporate, which absorbs both – real and binding ones.

The legal relations between the participants (founders) regarding the corporation as the object of civil legal relations are created and being implemented, as well as legal relations between similar persons in which the corporation acts as the subject in the structure of corporate legal relations. Such a polystructural form of corporate legal relations allows us to determine its respective polyobjectivity. The object of corporate legal relations is the corporation. In addition, the legal interest of a party in the corporate legal relations is implemented by satisfying the efforts of a person who has the appropriate right in the form of commitments (abstention from commitment) from the lender side, that is, the object of such relations is his/her behavior.

Keywords: corporation, corporate legal relations, civil legal relations, objects of civil legal relations, subjects of civil legal relations.

ОСОБЛИВОСТІ ПРИПИНЕННЯ ШОТЕКИ ЗА УЧАСТЮ МАЙНОВОГО ПОРУЧИТЕЛЯ

Беляневич О. А.,

доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу правового забезпечення ринкової економіки НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

В статті досліджено особливості припинення іпотеки за участю майнового поручителя. Обґрунтовано, що інтерес майнового поручителя, який не суперечить засадам цивільного законодавства, підлягає захисту із застосуванням як способів, передбачених договором та законом, в тому числі ст. 16 ЦК України, ст. 20 ГК України, так і способу, не передбаченого законом, але який є ефективним засобом захисту, тобто таким, що відповідає змісту порушеного інтересу, характеру його порушення